

Η φωτογραφική πράξη

Η φωτογραφική ματιά πριν και μετά τη δεκαετία του 1970

Bernard Plossu

Andre Kertesz

παρουσίαση

Δαμιανός Μωραΐτης

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Η παρουσίαση δημιουργήθηκε για τις ανάγκες των σεμιναρίων της Ομάδας Φωτογραφίας της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Λεβαδείας 2019-2020.

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Η «ανθρωπιστική» φωτογραφία

Η φωτογραφική ματιά πριν τη δεκαετία του 1970

- Μέχρι τη δεκαετία του πενήντα οι φωτογράφοι δούλευαν για λογαριασμό κοινωνιών που μπορούσαν και έπρεπε να ενημερωθούν, και ίσως να βελτιωθούν, ή (οι φωτογράφοι) αγωνίζονταν να διακηρύξουν απρόσωπες αλήθειες, όπως έκαναν οι Jacob Riis, Lewis Hine, Alfred Stieglitz, Eugene Atget, Andre Kertesz κλπ . Σε κάθε περίπτωση πίστευαν σε απρόσωπες δυνάμεις (Φύση, Θεός, Δίκαιο, Δικαιοσύνη, Ισότητα, Ουμανισμός κλπ), που ήταν μεγαλύτερες από τους ίδιους και προσπαθούσαν μέσω της τέχνης τους να προωθήσουν ιδέες οικουμενικές. Από τη δεκαετία του πενήντα και μετά οι απρόσωπες αυτές δυνάμεις αμφισβητήθηκαν. Οι φωτογράφοι συνέχισαν να εστιάζουν την προσοχή τους στη φύση και την κοινωνία, αλλά έδειξαν ένα διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον στη διακήρυξη προσωπικών απόψεων και θέσεων.
- Ειδικά μετά τη δεκαετία του 70 υπογραμμίζουν όλο και περισσότερο το γεγονός ότι **«ο κόσμος βλέπεται μέσα από μια προσωπική ματιά (του φωτογράφου)»** και προσπαθούν να τεκμηριώσουν και να στηρίξουν αυτή την προσωπική τους ματιά (η οποία δημιουργείται έξω από την κοινωνία και αυτόνομα από αυτήν;).

Δαμιανός Μωραΐτης

Η φωτογραφική πράξη

(Η φωτογραφική ματιά μετά τη δεκαετία του 1970)

- Η έκφραση «φωτογραφική πράξη» φαίνεται να έχει εισαχθεί από τον Γάλλο κοινωνιολόγο Pierre Bourdieu στο βιβλίο του *Un Art moyen*, το 1965, όπου χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τη βασική πράξη της λήψης μιας φωτογραφίας.
- Στη δεκαετία του 1980, Γάλλοι θεωρητικοί έκαναν μία από κοινού προσπάθεια να ορίσουν τη φύση της φωτογραφικής πράξης επικεντρώνοντας την προσοχή τους στην διαφορά της από άλλες δημιουργικές πράξεις (ζωγραφική και γράψιμο, για παράδειγμα) και τονίζοντας την ασυνήθιστη αλληλεξαρτώμενη σχέση που εδραιώνει μεταξύ του χειριστή, της φωτογραφικής εικόνας και του φυσικού κόσμου. Σύμφωνα με αυτούς τους θεωρητικούς, **μία φωτογραφία δεν είναι απλά μία εικόνα, αλλά μία «εικόνα – πράξη», που περικλείει όχι μόνο την παραγωγή της, αλλά και τον στοχασμό της και την αποδοχή της από το κοινό.**

- Σύμφωνα με τα λόγια του φωτογράφου – συγγραφέα Denis Roche «Αυτό που φωτογραφίζει κανείς είναι η πράξη του τραβήγματος μιας φωτογραφίας.» Συζητημένη στις σελίδες του Les Cahiers de la photographie από μελετητές όπως ο Philippe Dubois και φιλοσόφους όπως Henri Van Lier, αυτή η ιδέα ενθάρρυνε πολλούς Γάλλους φωτογράφους (συμπεριλαμβανομένων των Sophie Calle, Raymond Depardon Bernard Plossu και Roche) να κάνουν πράξη τη «φωτοβιογραφία».
- Έβαλαν ως στόχο τους να αναπλάσουν τη φωτογραφική αυτοβιογραφία υπό το φως της ιδιαίτερης σημειωτικής θέσης της *dispositif photographique* (φωτογραφική συσκευή και διαμόρφωση), δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή σε αυτήν ως ένα αποτύπωμά του πραγματικού, στη διάσπαση των χωρικών και χρονικών συνεχειών που επιφέρει, και στην αυτόματη φύση της μεθόδου, που σήμαινε ότι η μηχανή αντικαθιστούσε το χειριστή τη στιγμή της λήψης. Αυτές οι θεωρίες πρέπει να γίνουν κατανοητές μέσα στο πλαίσιο της Γαλλικής πνευματικής σκέψης της δεκαετίας του 1970, όπου ένας συνεχιζόμενος γλωσσολογικός και σημειολογικός στοχασμός από τους **Roland Barthes**, **Emile Benveniste**, **Umberto Eco** και άλλους υπαγόρευσε έναν επαναπροσδιορισμό της φωτογραφίας ως μέσου διαφορετικού από τις άλλες μορφές αισθητικής έκφρασης.

Μάκης (Γεράσιμος) Μωραΐτης

Η φωτογραφική πράξη σήμερα

- Σήμερα λοιπόν η συντριπτική πλειοψηφία αυτών που ασχολούνται με τη φωτογραφία έχει εγκαταλείψει την «ανθρωπιστική φωτογραφία» και προσπαθεί να τεκμηριώσει και να στηρίξει την «προσωπική του ματιά», αλλά αυτό δεν είναι πρόβλημα. Ούτε τίθεται ζήτημα, για κάποιον που θέλει να ασχοληθεί με τη φωτογραφία, ποιο «δρόμο» πρέπει να ακολουθήσει, αυτό είναι μια εντελώς ελεύθερη και υποκειμενική απόφαση. Το πρόβλημα είναι πως συνήθως δεν υπάρχει «προσωπική ματιά», αλλά κοινωνική, πολιτική, ιστορική «αποχαύνωση», και οι περισσότεροι από αυτούς που θέλουν να ασχοληθούν με τη φωτογραφία έχουν αφεθεί στην ελπίδα πως θα υπάρξει μια (θεολογικής μορφής;) έμπνευση – κλικ.

Μερικά ερωτήματα για απάντηση, αν θέλει κάποιος να αποκτήσει προσωπική ματιά:

- Είναι δυνατόν να έχεις προσωπική ματιά χωρίς να έχεις ασχοληθεί και να έχεις γνώσεις και προσωπική άποψη, σχετικά με κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, ανθρωπιστικά θέματα, με θέματα εφήβων, ειδικών κατηγοριών ανθρώπων και άλλα πολλά; Ή μήπως τελικά έχουμε «προσωπική ματιά», αυτήν που διαμορφώνεται από τα ΜΜΑ (Μέσα Μαζικής Αποβλάκωσης), και τελικά αυτό ακριβώς αποτυπώνουν οι φωτογραφίες μας; Γιατί είτε πριν είτε μετά τη δεκαετία του 1970 οι φωτογραφίες φέρνουν την «σφραγίδα» και την προσωπικότητα του φωτογράφου.

Μερικά ερωτήματα για απάντηση, αν θέλει κάποιος να αποκτήσει προσωπική ματιά (συνέχεια):

- Είναι δυνατόν να έχεις προσωπική ματιά χωρίς να έχεις γνώσεις για τον πολιτισμό, τις κοινωνικές αξίες, τα ήθη και τα έθιμα κοινωνικών ομάδων γενικά, με μια διαφορετική κουλτούρα ή ένα διαφορετικό πολιτισμό; Και πως μπορείς να κάνεις φωτογραφίες με «προσωπική ματιά» για αυτούς;

Βιβλιογραφία:

- **Roland Barthes:** *Ο Φωτεινός Θάλαμος, Μυθολογίες κλπ*
- **Umberto Eco:** *Η σημειολογία στην καθημερινή ζωή, Θεωρία Σημειωτικής.*
- **Ian Jeffrey:** *Φωτογραφία Συνοπτική Ιστορία*
- **Susan Sontag:** *Περί Φωτογραφίας, οπτική κουλτούρα και μέσα κοινωνικής δικτύωσης, Η αισθητική της σιωπής, Παρατηρώντας τον πόνο των άλλων.*

Δαμιανός Μωραΐτης

Eugene Atget

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Eugene Atget

Eugene Atget

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Alfrent Stieglitz

The hand of man

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Alfrent Stieglitz

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Alfred Stieglitz

The Steerage (1907)

Andre Kertesz

Andre Kertesz

Θλιμμένη τουλίπα

Andre Kertesz

Άμεση αναφορά
στο μύθο του
Σπήλαιου, του
Πλάτωνα

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Henri Cartie Bresson

«Η διαδρομή και η πορεία της
Ελλάδας δια μέσου των αιώνων»

Henri Cartie Bresson

Henri Cartie Bresson

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

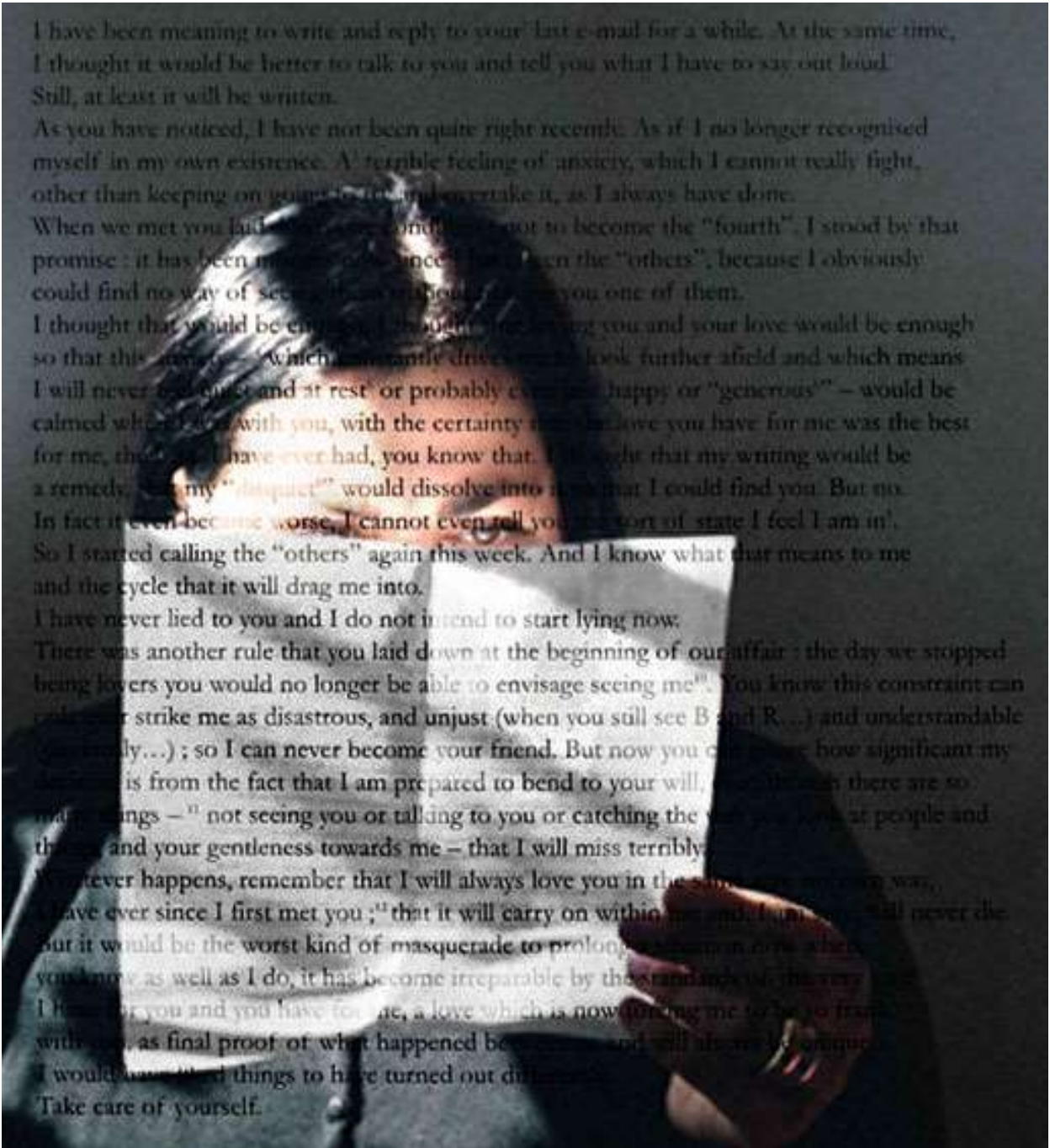
Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Bernard Plossu

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

A person with dark hair is shown from the chest up, holding a white envelope and a letter. They are looking down at the letter with a focused expression. The background is dark and out of focus.

I have been meaning to write and reply to your last e-mail for a while. At the same time, I thought it would be better to talk to you and tell you what I have to say out loud. Still, at least it will be written.

As you have noticed, I have not been quite right recently. As if I no longer recognised myself in my own existence. A terrible feeling of anxiety, which I cannot really fight, other than keeping on going to bed and wake up, as I always have done.

When we met you laid down some conditions not to become the "fourth". I stood by that promise : it has been many years since I have been the "others", because I obviously could find no way of seeing them without making you one of them.

I thought that would be enough, I thought that loving you and your love would be enough so that this anxiety – which constantly drives me to look further afield and which means I will never be quiet and at rest or probably even be happy or "generous" – would be calmed when I was with you, with the certainty that the love you have for me was the best for me, the best I have ever had, you know that. I thought that my writing would be a remedy, that my "disquiet" would dissolve into it so that I could find you. But no. In fact it even became worse, I cannot even tell you the sort of state I feel I am in'. So I started calling the "others" again this week. And I know what that means to me and the cycle that it will drag me into.

I have never lied to you and I do not intend to start lying now.

There was another rule that you laid down at the beginning of our affair : the day we stopped being lovers you would no longer be able to envisage seeing me¹⁰. You know this constraint can certainly strike me as disastrous, and unjust (when you still see B and R...) and understandable (naturally...); so I can never become your friend. But now you can see how significant my decision is from the fact that I am prepared to bend to your will, even though there are so many things – "not seeing you or talking to you or catching the way you look at people and things and your gentleness towards me – that I will miss terribly.

Whatever happens, remember that I will always love you in the same way, not even now, I have ever since I first met you ;¹¹ that it will carry on within me and that I will never die. But it would be the worst kind of masquerade to prolong a situation now where, you know as well as I do, it has become irreparable by the standards of the very best I have for you and you have for me, a love which is now forcing me to be so frank with you, as final proof of what happened between us and will always be unique.

I would have liked things to have turned out differently.

Take care of yourself.

Sophie Calle

Sophie Calle

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Sophie Calle

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Raymond Depardon

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Raymond Depardon

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Raymond Depardon

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Raymond Depardon

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ